

BREUS CONSIDERACIONS SOBRE EL POBLAMENT DE LES PETITES ILLES QUE ENVOLTEN LES COSTES ESPANYOLES

Comunicació presentada el dia 19 de març de 1976
pel doctor

FRANCESC ESPAÑOL I COLL

Director del Museu de Zoologia de Barcelona

En el curs d'aquests últims anys he tingut ocasió de visitar amb finalitats entomològiques algunes de les petites illes que envolten l'Espanya mediterrània, al marge de les Balears; em refereixo concretament a les Medes, els Columbrets i l'illa Plana o de Nova Tabarca; he disposat, d'altra banda, d'un conjunt de dades sobre el poblament entomològic de l'illot de Benidorm, de l'illa d'Alboran i de les Cies, facilitades per alguns col·legues que han recorregut dits enclavaments.

L'estudi del material reunit a les citades exploracions ha donat peu a la publicació d'una sèrie de notes i em porten avui a insistir sobre diferents particularitats del poblament insular, prèvia una breu presentació de les referides illes.

Les Medes es situen en plena Costa Brava, la Gran a 900 metres de l'Estartit (Baix Empordà), la Xica separada de la Gran per un braç de mar d'uns 50 m.

L'arxipèlag dels Columbrets, mar endins, a uns 56 quilòmetres del Cap Orpesa (Plana Alta).

L'illot de Benidorm es troba a la badia del mateix nom, a uns 5,5 quilòmetres de la costa (Marina Baixa).

L'illa Plana de Nova Tabarca, davant de Santa Pola (Baix Vinalopó), separada del continent per un braç de mar d'uns 5,5 quilòmetres.

L'illa d'Alboran, en ple Mediterrani entre la costa andalusa i l'africana, a 83 quilòmetres d'Adra (Almeria) i a 53 del Cap Tres Forcas (Melilla).

Finalment les Cies a la boca de la ria de Vigo (Galícia).

Aquestes illes, sobretot les mediterrànies, tenen de comú la reduïda extensió i l'escassa altitud (mal protegides, doncs, contra els vents dominants), la falta d'aigua, l'acusada influència marina, la manifesta monotonia de la població vegetal amb predomini de les espècies halòfiles

i xeròfiles, la falta o extrema raresa de la vegetació arbòria, la forta insolació diurna i l'accentuada sequedat estival. Factors, tots ells, que influeixen poderosament en la reducció de la matèria viva i en la notable especialització d'aquells organismes que han pogut acomodar-se a les extremes condicions de vida que ofereix un clima tan rigorós.

La indicada pobresa queda, en part, dissimulada per l'abundància d'individus d'algunes espècies, el caràcter dominant de les quals dona al conjunt una gran uniformitat amb predomini dels elements terrícoles, que destaquen, a més, per llur talla, dels fitòfils, menys abundants i representats d'ordinari per espècies més petites.

Una altra particularitat a assenyalar en la població animal de les referides illes és la intensitat i quasi exclusivitat de la vida nocturna: just arribada la nit, gran part de llurs habitants (artròpodes en particular) abandonen els refugis diürns per iniciar un actiu nomadeig a la recerca d'aliment, de parella o simplement per a gaudir de l'ambient agradable d'aquestes hores; nomadeig que solen allargar fins a l'arribada del nou dia.

Més interès té encara el fet que l'esmentada població, constituïda per elements autòctons, de pas, i també introduïts per l'home, difereix notablement d'una illa a l'altra, de manera que cada una d'elles ens mostra diferent composició faunística. Particularitat, aquesta, deguda a diferents factors, històrics els uns, actuals els altres; entre els primers compten les vicissituds geològiques, climàtiques i biològiques del passat; entre els segons l'extensió insular, la latitud i longitud geogràfiques, l'allunyament de la costa, l'estructura del sòl, el poblament vegetal, la presència o no de l'home, etc.

Davant la impossibilitat d'estendre el present comentari a tota la població animal, escullo com a tema d'estudi els coleòpters tenebrionids per raó de llur importància qualitativa i quantitativa a la Mediterrània Occidental, ja que es tracta d'un dels grups més ben adaptats a la vida particularment dura d'aquests medis insulars, perquè són un dels més representatius i més rics en endemismes de la nostra fauna, i encara perquè el seu inventari pot ser considerat com a complet.

Ara bé, si hom compara el poblament de tenebrionids de la costa mediterrània ibèrica amb el de les illes disposades al llarg d'aquesta, hom arriba a les següents conclusions:

1. La fauna de cada una de les repetides illes ve a ser la imatge empobrada de la de la zona costera a ella enfrontada.
2. A mesura que hom avança vers el sud, les variacions qualitatives de les faunes insulars són reflex de les observades a la zona litoral, mentre que les quantitatives mostren una discordància manifesta, a causa, evidentment, de la distància desigual que separa a cada una d'elles de la costa, ja que és un fet ben conegut que, en igualtat d'altres condicions, el nombre d'espècies de les illes creix més i més a mesura que s'apropen a la costa, i disminueix en la mateixa escala a mesura que se n'allunyen.

3. L'allunyament del litoral condiona, d'altra banda, la presència d'endèmics. Així veiem que el desenvolupament de l'endemicitat als Columbrets (3 espècies de 9) i a Alboran (2 de 5), illes molt allunyades de la costa, és molt elevat, mentre que és nul a les Medes, a Benidorm i a Nova Tabarca, illes molt pròximes al continent.

4. És ben sabut que l'onada d'aridesa que des de temps ja remots envaeix la regió mediterrània condiona la progressió vers el nord de diferents elements meridionals de comprovades afeccions xerotèrmiques; doncs bé, la dita progressió, més aviat cançonera en terres continentals, guanya velocitat pel camí insular. A aquest respecte és ben significatiu el cas dels *Stenosis* del grup *hispanica* Sol. originaris del massís bètico-rifeny, les avançades dels quals cap al nord per les vies continentals ibèriques arriben, a tot estirar, al paral·lel de Castelló de la Plana. En canvi, pel camí insular, els trobem ja, pel costat mediterrani, a l'altura de les Medes, i pel costat atlàntic a la de les Cies.